NR. 4 2014 88. ÅRGANG

Norsk Pelsdyrblad

Den store høstjakten side 6

Mink i fjøset side 4-5

Godt dyrestell gir best lønnsomhet side 22-23

Innhold

3 Leder: Moldvarp, piraya og pelsdyr
4-5 Mink i fjøset
6 Den store høstjakten
7 Bondeledere på Åpen pelsdyrgård
8-9 Ny leder i Dyrevelferdsrådet
10 Skinnutstillingene 2015
11 WebSampo – et viktig verktøy
12 Reirkassas areal påvirker bruken
13 Vann til mink
14-15 Utvalg ved hjelp av fenotype eller indekser
15 Workshop i genetikk
16 Revenes nysgjerrighet
17 Teknologi for framtiden
18 Informasjon for ny auksjonssesong
19 Rogaland Pelsdyrfôrlag evaluerer
20-21 Regionmøter 2014
22-23 Godt dyrestell gir best lønnsomhet
24-27 Pelssalget i Kina avgjørende
28-31 Øremiddsanering på rev
32-33 Veteranhjørnet: Magne Landrø
34-35 Pelsinform på gårdsbesøk
36 Alle skal ha kompetansekurs

10

20-21

24-27

Norsk Pelsdyrblad – Et organ for Norges Pelsdyralslag

Besøksadresse Økern Torgvei 13, 0580 Oslo
Postadresse Postboks 175 Økern, 0509 Oslo
Telefon 47 80 72 00
Telefax 22 64 35 91
E-post post@norpels.no
Ansvarlig redaktør Arild Martinsen
Grafisk produksjon 07 Media – 07.no
ISSN 0369-5255

Norsk Pelsdyrblad har enerett på gjengivelse av artikler fra Dansk Pelsdyravl og Finsk Pälstidskrift. De nevnte tidsskrifter har samme enerett for artikler i Norsk Pelsdyrblad.

Medlemskontingent i Norges Pelsdyralslag
Kr 1.000 for hvert kalenderår, inkluderer abonnement på Norsk Pelsdyrblad. Direkte abonnement i Norge kr 300, Norden og utlandet kr 350.

Annonsepriser
1/1-side kr 7.000 | 1/2-side kr 5.000 | 1/4-side kr 3.000 | 1/8-side kr 2.000 | 1/16-side kr 1.500 | Tillegg for utfallende kr 500 | Løst bilag inntil 4 sider kr 14.000 | Rubrikkannonse: gratis | Mva. er inkludert i prisen. | Rabatt ved 3 eller flere innrykk i året. | Norsk Pelsdyrblad gjør sitt ytterste for at annonsene skal bli korrekte. Om det likevel forekommer feil i innholdet, så er vårt ansvar begrenset til maksimum annonsens kostnad.

Moldvarp, piraya og pelsdyr

En tirsdag i september ringte Frank Nervik til noen pelsdyrbønder og ansatte i NPA. I utgangspunktet ikke så overraskende, for de som fikk oppringningen kjente Frank fra før. Han tok kontakt med Norges Pelsdyralslag første gang senhøsten 2011 fordi han vurderte å starte med pelsdyroppdrett. Siden har han deltatt på flere kurs i NPA-regi, besøkt flere pelsdyrgårder og deltatt på oppdrettertur til Kina. Han har til og med vært med som praktikant i gården til Morgan Rege i Sandnes i flere omganger i 2012.

Men ærendet til Frank Nervik denne tirsdagen var spesielt: Han fortalte at han gjennom disse årene hadde seilt under falskt flagg, han var ikke potensiell oppdretter, tvert om, han var egentlig en dyrevernaktivist som hadde tatt opp på film det han hadde vært med på, med et skjult minikamera. Denne metoden kalles «walraffing» etter Günter Wallraff, som har brukt tilsvarende metoder for å undersøke forhold i det tyske samfunnet. Metoden er sterkt omdiskutert i journalistiske kretser.

Gjennom lang tid har altså Nervik opparbeidet et tillits- og vennskapsforhold til flere av våre medlemmer, inkludert ektefeller og barn, for så å dolke dem i ryggen. Han har skapt frykt og uro ved å opptre som moldvarp i deres egne hjem! Nervik innrømmer selv at metodebruken er etisk diskutabel, men for ham er målet helligere enn hensynet de familiene han har invadert og krenket.

Opptakene har resultert i filmen «Pels», regissert for filmselskapet Piraya av dyreaktivisten og veganeren Ola Waagen. Han har tilknytning til Blitz-miljøet og Nettverk for dyrs frihet. Tidligere har han produsert en kortere film om pelsdyrnæringen basert på innbrudd i pelsdyrgårder. Nettverket er en anarkistisk organisasjon som har som mål å avvikle alt husdyrhold, også kjæledyrhold, fordi de mener at dyrehold er «artsdiskriminering». TV-kanaler som viser filmen «Pels» og andre distributører av filmen bidrar til en heltedyrking av aktivisme som ikke hører hjemme i et demokratisk samfunn. I tillegg vil en visning opplagt være i strid med pressens egen Vær-varsom-plakat.

Frank Nervik og Ola Waagen kunne spart seg denne øvelsen. Det er uetisk. Det er frekt. Og ikke minst: Det er unødvendig. Det er fullt mulig å gjøre seg kjent med næringen og å filme folk og dyr uten å ikle seg falsk identitet. Vi har åpnet over 100 pelsdyrgårder for allmenheten i høst. Vi har hatt besøk av Dyrevernalliansen. Vi har tilbudt Piraya film å komme og filme i åpenhet. Det er et paradoks at man bruker skjult kamera på mennesker som ønsker folk velkommen hjem til seg. Men for filmselskapet blir det ikke samme dramaturgi i en film hvis man ønskes velkommen, som når man sniker seg inn.

Vi tar gjerne en debatt om vårt husdyrhold, basert på et objektivt virkelighetsbilde. Vi forventer at Pelsdyrutvalget, som snart skal legge frem sin utredning, vil være et godt grunnlag for debatt og frie ytringer. Når diskusjonen blir faglig basert er vi trygge på fremtiden.

Jeg ønsker alle i næringen og forbindelser en riktig god jul og et fremgangsrikt nytt år! ■

Mink i fjøset

Etter hvert har mange fjøs blitt stående tomme rundt i landet. Grunnen er først og fremst at produksjonen er flyttet til større enheter, med større konsentrasjon og spesialisering, både innen mjølkeproduksjon og svinehold. Kan de tomme fjøsene være en plattform for å starte med minkproduksjon?

Av Ola Aa Eldøy

Odd Haugrønning er bonde på Byneset i Trondheim med lang erfaring som bonde, både innenfor tradisjonelt jordbruk med kornproduksjon og svinehold, og som pelsdyroppdretter. Mange kjenner han også som dommer både på livdyrutstillinger og skinnutstillinger. Han driver en gård på vel 260 dekar dyrka jord, der 240 dekar er brukt til korn, 15 dekar til jordbær og nå, sist, oppstart med 4 dekar bringebær. Tidligere hadde han svinehold som en relativt stor produksjon, først med kombinert produksjon smågris / slaktegris; senere en ren slaktegrisproduksjon med ca. 1000 leverte slakt pr. år. Slaktegrisproduksjonen ble avsluttet for vel et år siden. Odd Haugrønning har hele tida drevet pelsdyrproduksjon på gården, da med rev som husdyr.

Fra rev til allsidig pelsdyrhold

Odd har som før nevnt hatt en stor og kvalitetsmessig høy produksjon av rev

gjennom mange år. Han var tidlig ute med en lukka hall for reveholdet, på 1980-tallet. I de senere årene har han hatt en produksjon på rundt 330 tisper, der alt er sølvrev.
En del av oss innen næringa ble litt overraska da Odd starta med mink i tillegg til reven. Det er ikke noe som skjer hver dag med profilerte revefolk!

Odd bygde opp en hall på 15 x 60 meter, med plass til 6 rekker bur. Han har nå 600 minktisper i hallen. Hallkonstruksjonen er sjølbærende, i tre. Det er montert store lysplater i taket, samt lyskjøl. Gjødseloppsamlinga er i et standard renneanlegg som ser ut til å fungere bra. Hallen framstår som lys, luftig og trivelig, og Odd framhever et godt miljø for dyra så vel som et godt arbeidsmiljø for røkterne som det store fortrinnet med slike haller. Han tviler på om han hadde startet med mink uten et moderne hallanlegg.

Produksjonen
Vi har nevnt sølvrevproduksjonen. Normalt har Odd hatt valperesultat på rundt 3,7 til 4 valper i snitt årlig. I år er det litt svakere, rundt 3,3.

Minkproduksjonen er delt mellom lyse typer, Palomino og Perle med 50 % og 50 % brune typer samt litt crossmink. Han har hatt gode valperesultat i sine første år som minkoppdretter, rundt 5,5. Årets avlssesong har blitt noe spesiell, både for Haugrønning og andre, og han ender på rundt 4. Det er høy tomtispeandel som har ført til dette resultatet.

Pelsinga har i hovedsak vært utført av gårdens egne folk, så langt. På grunn av den store totalproduksjonen, med bær om sommeren og pelsdyr ellers, har Odd hatt faste arbeidsfolk i mange år. Pelsingsarbeidet gir en utvida sysselsettingsmulighet i høst- / vinterhalvåret. Nå er det imidlertid utvidelsesplaner hos en «minkkollega» i nabolaget, med investeringer i nye, moderne pelsingsutstyr. Det er derfor aktuelt å flytte mer pelsingsarbeid over dit.

Mink i fjøset
Da Haugrønning slutta med gris, ble grisefjøset stående tomt. Det er et fjøsrom på 10 x 20 meter, med friskluftsventilasjonsanlegg og ganske bra vindusflater for lysinnslipp. Odd fikk plassert 4 rekker med minkbur, med monterte gjødselrenner. Totalt er det en burkapasitet på 150 bur (klatrebur) der det kan plasseres rundt 500 dyr.

Så langt har fjøset vesentlig tjent som karantene for innkjøpt mink. Odd har satt inn tisper i januar som da blir para i mars, og dyra blir stående til august. Pelsingsdyr blir stående fram til pelsing. Erfaringene så langt er en noe lavere paringsprosent og flere tomtisper enn i den store minkhallen. Nå er det sjølsagt vanskelig å skille årsaker til dette fra hverandre, enten det er flytting av nyinnkjøpte tisper til et helt nytt miljø, eller det er selve oppdrettsmiljøet i fjøset. Odd drar som hovedkonklusjon 10 % svakere valperesultatet i fjøset. Han hadde to vesentlige punkt som frykt for svakere resultat: lyspåvirkning utenfra på tunet, og for lite naturlig lysinnstrømming i deler av fjøset. Han har ikke brukt kunstig belysning. Det har vist seg at de delene av fjøset der vindusflatene gir minst lys inn til burrekkene, har gitt svakere valperesultat.

Haugrønning drar som konklusjon av «fjøsproduksjonen» så langt, at rommet er hendig for karantenebruk og bruk til framfôring av pelsingsdyr. Som «normalt» produksjonslokale i avlssesongen er det mindre aktuelt, mener han.

Vi henger på noen konklusjoner fra tidligere år:

Forsøk med lysstyring i lukka haller
Jostein Reiten og Anders Skrede hadde på begynnelsen av 1970-tallet forsøk med lysstyring i lukka minkhus hos Odd Aasen i Sandnes. Dette var et helt lystett hus som var bygd med tanke på å kunne brukes alternativt til mink eller kyllingoppdrett. Lyset ble styrt etter lysprogram. Når det gjaldt skinnproduksjon, ble valpene flyttet inn ved avvenning. Lysstyringa førte til en atskillig hurtigere pelsmodning enn i vanlige hus, og størrelse og kvalitet var konkurransedyktig på forsøksdyrene. Forsøk med avlsdyr som hadde vært gjennom en framfôringsperiode i hallen, ga et atskillig mer variert resultat. Hannene ble relativt tidlig utviklet og var paringsdyktige i desember måned. De beholdt testikkelstørrelsen og paringsdyktigheten til ut mars måned.

Når det gjaldt tispene, var problemene større. Tispene ble tidlig paringsvillige, med det var først ved normalt paringstidspunkt at det førte til befruktning. Amerikanske forsøk ga tilsvarende resultat.

Noe forenklet kan en vel dra konklusjonen om at å ta i bruk fjøs som produksjonslokale for mink krever en gjennomført vurdering av lysforholdene, både naturlig lys gjennom dagslys og vindusflater, og eventuelt tilførsel av kunstig lys. Spesielt er dette avgjørende for avlsdyr. ■

Den store høstjakten

I skrivende stund er det flere spørsmål enn svar for oss alle i pelsdyrnæringa, og de siste månedene har vært spesielle. Svært spesielle.

Av Guri Wormdal

Det begynte en høstmorgen i september. For alle som tirsdag 9. september ble kontaktet av dyreaktivisten Frank Nervik, psykologen som brått fikk behov for å bekjenne overfor dem han hadde utsatt for sitt vennskap, hva han har holdt på med. Siden den dagen har det vært en voldsom aktivitet i organisasjonen og administrasjonen. Vi ble filmet i skjul. Men hva gjorde vi; vi åpnet gårdene våre, for vi har ikke noe å skjule.

Åpen pelsdyrgård

18. og 19. oktober åpnet vi opp 109 pelsdyrgårder over hele landet. Vi ville vise åpenhet. Bli med inn. Se selv. Politikere, presse, bondevenner og publikum møtte. Vi fikk over 50 positive presseoppslag. Mange gode aktiviteter i sosiale medier. Pressen og politikere var fornøyde med næringen. Da smalt det!

Det er ikke mye som provoserer aktivistene mer enn at noen snakker bra om oss. Sjikane og trusler. De hisser seg opp.

Jeg synes vi skal takke hverandre. For at vi sto skulder ved skulder og gjennomførte åpenheten vår i løpet av kort tid. Det var akkurat det som skulle til.

Næring under angrep

Det er lov å bli sint og fortvilet over metodene som er brukt mot oss. Det er lov å føle maktesløshet. Det er ikke rart at radikale dyreaktivister ønsker å fremstille oss som de gjør. Bilder av syke og skadde dyr, gamle bilder og nye bilder om hverandre. En film med to års skjulte opptak med de mest kompromitterende situasjonene satt sammen til en drøy 50 minutters kavalkade av en film som er ment som det siste nådestøtet mot næringen.

Vi i NPA er mer opptatt av presseetikk enn mange andre. Og hvorfor det? Det er fordi vi jobber mot sterke holdninger og ekstremister i det daglige. Det er en utømmelig kraft. Alt fra «kattedamer» til ungjenter som skriver harme avisinnlegg om at vi flår dyr levende. Vi har møtt psykologen Frank Nervik, filmskaperen Ola Waagen, Siri Martinsen … lista er lang.

Det er krevende å stå i mot. Det er slitsomt når usaklige argumenter fremkommer over en lav sko. Vi har ikke noe annet valg enn å svare opp. Vi må forklare. Vårt husdyrhold er et lovlig husdyrhold. ■

Åpen gård ble en suksess. Her er leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Merete Furuberg, under arrangementet hos Ole Johnny Indergård på Gjøvik.

Leder i Norges Bondelag, Lars Petter Bartnes (t.v.) var på gårdsbesøk hos minkoppdretter Jan Korstad.

Bondeledere på Åpen pelsdyrgård

«En åpen næring med fokus på individene.»

Lars Petter Bartnes, leder i Norges Bondelag.

Både leder i Norges Bondelag, Lars Petter Bartnes, og leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Merete Furuberg, har gitt pelsdyrnæringen solid støtte. Begge lederne var på gårdsbesøk i forbindelse med Åpen gård tidligere i høst, og var svært tilfredse med hva de så.

-Norsk pelsdyroppdrett har en framtid, sa Bartnes etter besøket. Jeg har fått et godt innblikk i stell av dyr, og jeg ser at bonden har et godt fokus på individene. Det er en åpen næring, systemene er gode og med hyppige veterinærkontroller, sa bondelagslederen.
Nesten 1 100 interesserte benyttet anledningen og besøkte en av de over 100 pelsdyrgårdene som holdt åpent hus. Selv med et skiftende vær i ulike deler av landet møtte mange opp, og det vanket både grillmat, kaker og mye annet godt til kaffen.
Merete Furuberg skrev følgende på Facebook etter besøket hos familien Indergård på Gjøvik:
Pelsdyrnæringa er en viktig del av norsk landbruk. Alle mennesker må ha mat og klær. Pelsdyrproduksjonen i Norge er miljøvennlig bl.a. som avtager av fiske- og slakteavfall. Pelsdyrnæringa har handlingsplan for dyrevelferdstiltak og som alle andre i norsk landbruk et kvalitetssystem. Takk for en flott dag! ■

-Jeg har verdens beste arbeidsplass, sier den nye lederen i Dyrevelferdsrådet, Bjørnar Berg.

Ny leder i Dyrevelferdsrådet

Her er den nye lederen av Dyrevelferdsrådet. Bjørnar Berg overtar stafettpinnen fra Mikal Kvaal som nå takker av etter mange års tjeneste. Mikal har gjort en betydelig og markant innsats i rådet. Men fra nyttår er det Bjørnar Berg som skal styre skuta, og vi ønsker han velkommen som leder i Dyrevelferdsrådet.

Av Hege G. Tønnesen

Bjørnar driver pelsdyrgård på Byneset like utenfor Trondheim hvor han har 550 sølvrev. Han går inn i sitt 28 år som pelsdyrbonde og er svært fornøyd med at han valgte dette yrket. Å arbeide for å bevare den gode dyrevelferden vi har er en meningsfull og viktig oppgave, mener Bjørnar, som ble tildelt den gjeve Mikkelprisen i 2009 for god dyreomsorg og totalkvalitet i pelsdyrholdet.

Dyrevelfersrådet ble opprettet allerede i 1995. Medlemmene i rådet er en kombinasjon av pelsdyrbønder og eksterne medlemmer fra fagmiljøene.

Bjørnar ser frem til å lede Dyrevelferdsrådet. Han syns det er positivt at uavhengig ekspertise er en naturlig del av rådet. Nå er det forsker Anne Lene Hovland fra NMBU som bidrar med sin kunnskap.

-Historisk har det skjedd mye i forhold til pelsdyrbønders holdning til dyrevelferd, og det er helt naturlig. Samfunnet og samfunnets holdninger endrer seg. Det er av stor og viktig betydning at vi endret oss i takt med samfunnet rundt oss når det gjelder dyrevelferd. Det gjøres et godt og målrettet arbeid med dyrevelferd, og det er en jobb vi gjør hver eneste dag, sier Berg.

«Det er av stor og viktig betydning at vi endret oss i takt med samfunnet rundt oss når det gjelder dyrevelferd.»

Nye forskriftskrav fra 2015

Fra 1. januar 2015 er det flere forskriftskrav som trer i kraft. Kravene må alle tilpasse seg, og det er brukt mye tid på å få på plass frostfritt vanningsanlegg etter som det er bestillingstid på utstyr og ikke minst at det tar litt tid å få på plass.

Reven skal også få større plass etter jul, et gulvareal på minst 1,2 kvadratmeter pr dyr. En så stor endring på burinnredning skjer ikke over natten. Valper skal gå sammen to eller flere sammen fra avvenning og frem til pelsing. - Vi skal også ta i bruk fleksible burløsninger i tiden fra pelsing til parring. Det betyr at reven får adgang til et tilleggsareal som er minst like stort som buret, altså 2,4 kvadratmeter. For avlshanner gjelder dette også etter parring, og så lenge det lar seg gjøre. Det betyr i praksis at vi må tenke oss nøye om allerede ved utsett av valper på høsten for at vi ikke må flytte rundt på dyra unødvendig, sier Bjørnar.

Skjulet til dyra skal også utvides, fra to til tre tette vegger. Skjulet skal være lunt og skjerme mot ugunstige værforhold, og gi mulighet for å trekke seg tilbake. Det skal gi dyra utsyn til omgivelsene i alle retninger, for reven liker å ha oversikt.

Når vi stiller spørsmålet om det er andre ting han vil trekke frem som positivt for dyras velferd forteller Bjørnar at for å berike reveburene mer kan man bruke en helårskasse. - Jeg gjør ikke det selv, men jeg er nøye med å bruke forskjellige aktivitetsobjekter, gjerne to forskjellige samtidig, fordi det viktig for dyras velferd og er med på å øke aktiviteten til dyra og bidrar til bedre tannhelse for sølvreven.

-For min del så har jeg en avtale med flere lokale jaktlag som kommer og leverer viltbein til meg på døra. Det er et problem for jegerne å bli kvitt beina, så det er en god løsning for begge parter, sier Berg. Jeg tok i begynnelsen selv kontakt med jaktlagene, men det er nå flere som tar kontakt for å bli kvitt viltbeina. Jeg vil oppfordre til å gjøre bruk av denne gode ressursen. Rør som blir igjen fra rundballplasten er også et anvendelig aktivitetsobjekt, men da ikke når valpene er små fordi de kan krype inn i røret og sette seg fast.

Bjørnar forteller at også minken skal få mer plass. Utenom skjul og redekasse har voksen mink et gulvareal på minst 0,27 kvadratmeter pr dyr.
- All avvent mink skal ha liggehyller, men det har stort sett alle allerede, sier Bjørnar. Avlstispene skal i tiden mellom pelsing og valping (med unntak i parringstiden) være oppstallet i klatrebur eller ha tilgang til to standardbur ved å lage åpning mellom to bur, føyer han til. Minken skal også ha adgang til så stor del som mulig av anlegget gjennom hele året.

Til slutt lurer vi på hva den nye lederen ser på som sitt viktigste arbeid i dyrevelferdsrådet. Bjørnar svarer at han vil fortsette det gode arbeidet som er gjort av tidligere engasjerte pelsdyrbønder videre inn i fremtiden.

Vi ønsker den nye lederen lykke til! ■

Jeg er nøye med å bruke forskjellige aktivitetsobjekter, gjerne to forskjellige samtidig.

Jeg en avtale med flere lokale jaktlag som kommer og leverer vilt bein til meg på døra.

Skinnutstillingene 2015

Dato og sted for neste års sentrale skinnutstilling ligger ute på våre nettsider, sammen med reglene for skinnutstillinger og bedømmelsestabellene for skinna. De som ønsker tilsendt papirkopi må sende en e-post eller ringe til undertegnede.

Det sendes ut tilsvarende informasjon i skriftlig form til regionledere straks over nyttår sammen med nødvendig annet materiell for de regionale utstillingene.

Vi håper så mange som mulig tar sikte på å delta på utstillingene både regionalt og sentralt. Det er mye å lære av dette, og ikke minst får man en hyggelig prat med kolleger!

Vel møtt på utstillingene!

Kai-Rune Johannessen
E-post: k.r.johannessen@norpels.no
Telefon: 907 91 974

HITLISTA

Som de fleste har registrert er hitlista publisert på våre nettsider slik vi har pleid å gjøre de senere årene. De som ønsker tilsendt en papirutgave kan be om det på e-post eller pr. telefon til undertegnede.

Vi beklager at lista kom på nettet så vidt sent som i begynnelsen av november, men dessverre var det utenfor vår rekkevidde å påvirke dette. Vi håper å kunne gjøre forberedelser for neste år som skal forhindre dette.

Målsettingen er en publisering medio oktober.

E-post: k.r.johannessen@norpels.no • Telefon: 907 91 974

web**sampo – et viktig verktøy i avlsarbeidet**

- Med WebSampo jobber du på samme måte som i nettbanken din
- Alle dyredata i WebSampo samles i en felles database
- Skinndata fra auksjonene blir automatisk lest inn i databasen
- Oppdateringer og sikkerhetskopier blir utført sentralt
- Mulighet for registrering med håndterminal direkte i farmen

Avlsdyrkort/tispekort til bruk i paringstida.

Gunstig tidspunkt for oppstart av WebSampo er i januar/februar 2015

- Start med å legge inn alvsdyra med mor-og faropplysninger
- Paringsforslag med slektskapskontroll kan benyttes som hjelpemiddel
- Avlsdyrkort skrives ut og tas i bruk når paringa begynner
- Du kan skrive ut burkort på egen laserprinter
- Eller bestille og få tilsendt ferdigskrevne avlsdyrkort fra NPA

Viktig med kvalitetssikring

Med WebSampo som verktøy kvalitetssikrer du avlsarbeidet ditt. Burkort med slektskapsinformasjon og indekser for reproduksjonsegenskapene og pelsegenskapene hjelper deg til å velge ut de beste dyra. Tapt informasjon i form av ødelagte burkort og andre identitetsproblemer er sikret ved at du har systematisert dette i et dataprogram, og all informasjonen kan hentes tilbake. ■

Sonja Gerke fra Finland viser Bjørnar Berg bruk av håndterminal i farmen.

For mer informasjon kan du kontakte
Helen Kristiansen
Mobil: 953 68402
E-post: sampo@norpels.no eller h.kristiansen@norpels.no

Reirkassas areal påvirker bruken av reirkassa

på dagtid hos mink som holdes i grupper

Det er mange bevis for at mink har adferdmessige behov for å ha tilgang til ei reirkasse. Mangel på reirkasse øker frekvensen av stereotypisk adferd, øker psykisk stress, og reduserer tilvekst og pelskvalitet.

Steffen W. Hansen, Birthe M. Damgaard og Steen H. Møller Seksjon for Husdyrvitenskap, Aarhus Universitet, Danmark

Derimot er det lite undersøkelser som konkluderer omkring hvor stor reirkassa helst bør være for å tilfredsstille minkens behov i forskjellige situasjoner. Undersøkelser har vist at mink som holdes i grupper, velger å «klynge» seg sammen, framfor å spre seg alene i andre tilgjengelige reirkasser. Undersøkelser har også vist at med reirkasser i standard størrelse, er tendensen at opptil tre mink gjerne ligger i felles kasse, mens ved fire eller flere mink i et bur, vil de foretrekke å dele seg på to reirkasser hvis de har tilgang til det.

Denne undersøkelsen hadde som formål å teste om minken vil tilbringe mer tid i reirkassa hvis den har et større areal (36x29 cm), enn i reirkasser med mindre areal (26x29 cm). Man sjekket også antall bitemerker hos minken i de to kassetypene. Minken ble satt i grupper på tre og tre (tispe og to hanvalper) eller fire unge tispevalper.

Steffen W. Hansen ved Seksjon for Husdyrvitenskap, Aarhus Universitet, Danmark.

Resultatene viste at reirkasser med det største arealet ble brukt mer av unge mink enn de mindre reirkassene. Mink med de større reirkassene lå mindre sammen ute i buret enn mink med mindre reirkasser. Basert på dette er konklusjonen at mink tilbringer mer tid i reirkassa i reirkassene med større grunnflate. Videre at minken liker å ligge sammen og foretrekker å gjøre det i reirkassa.

Kassenes volum var like i dette eksperimentet, dvs. den med minst areal var høyere (18,5 cm) enn den med mere areal (13,5 cm), og dette tyder på at det var arealet av kassa som var av betydning. Imidlertid fant man ingen effekt av kassestørrelsen på andelen bitemerker, noe som tyder på at den sosiale konkurransen for å få økt tilgang på kassa ikke var øket vesentlig i den mindre kassa.

Heller ikke fant man forskjeller i frekvens av stereotypi eller lek, eller biting i netting. På dette grunnlag kan man derfor ikke med basis i denne undersøkelsen konkludere om den reduserte tilgangen til reirkassa hadde velferdsmessige konsekvenser for minken. ■

Vann til mink i den siste del av dieperioden

Dyrenes samlede vannopptak er avhengig av mange faktorer, som lufttemperatur, fôrets sammensetning, saltkonsentrasjon i fôret, fordøyeligheten av fôret, tørrstoffinnhold og energiinnhold. Melkende tisper er spesielt belastet, med en melkeproduksjon på opptil 200 ml per dag ved fire uker.

Tove N. Clausen og Peter F. Larsen Kopenhagen Research, Aarhus Danmark

For valper er valget av drikkevanns-system når de skal begynne å drikke av vesentlig betydning. Valpene trenger lett tilgang på vann når de skal begynne å ete, mens tispene på samme tidspunkt trenger fôr med mye energi.

Ekstra lett tilgjengelige vann-nipler rett utenfor reirkasseåpningen

- Det er ikke lett å tilfredsstille både valpens behov for vann og tispas behov for konsentrert fôr, sier Peter F. Larsen.

(kanin-vannflasker eller lignende opp-legg) eller dryppvanns-anlegg er i mange undersøkelser vist å være positivt for valpene. Det øker væskeinntaket og dermed også fôrinntaket, som resulterer i økt tilvekst og mindre sugeproblemer.

Undersøkelsen her gikk ut på å finne muligheter for å bruke spesielle tilsettinger i fôret for å øke fôrets vannbindingsevne, og derved redusere dyras vannbehov ved drikking. Det ble forsøkt med forskjellige fibertyper, og effekten av disse varierte mye gjennom forsøket.

Variasjonen i vannbindingsevne var svært stor, fra 3,5 ganger vekten i vann, til 20 ganger vekten i vann. Ingen av tilsetningsstoffene viste seg å være ideelle, og de varierte en del både i smak og effekten på konsistensen på fôret. Videre var det enkelte fibertyper som øket avføringsmengden vesentlig, og dermed tok med seg mye vann ut av dyra også.

Det ser derfor ikke ut til å være lett å tilfredsstille både valpenes behov for vann og tispas behov for konsentrert fôr. Man kan tenke at det ideelle ville vært to forskjellige fôrtyper i slutten av sugetida. ■

SEMINAR OM PELSDYRFORSKNING

I direkte forlengelse av samlinga for genetikere, var det duket for det tradisjonelle fagseminaret om pelsdyrforskning og forsøksvirksomhet i Norden.

Her var over 100 forskere og rådgivere fra Norden, og enkelte fra andre europeiske land, samlet for å diskutere avsluttet, pågående og framtidig forskning og forsøk omkring pelsdyr. Alt fra avansert grunnforskning på genetikk og andre fagfelt, til enklere mer praktisk rettede tiltak og resultater ble framlagt og drøftet.

Temaer fra dyrevelferd, fôrråstoffer, fôring, sjukdom og sjukdomsforebygging, avl, økonomi og praktisk drift settes på dagsorden.

Dette er en viktig arena for alt personell knyttet til pelsdyrforskning og pelsdyrnæring, og særlig viktig er de faglige diskusjoner og idéer som kommer som effekt av de resultater og erfaringer som allerede er framkommet. Unge, dyktige forskere med ny kunnskap kommer inn i pelsdyrnæringen og har masse å tilføre i de nærmeste årene. Vi vil forsøke å formidle enkelte av de mest aktuelle temaene i Pelsdyrbladet ved passende anledninger. ■

Utvalg ved hjelp av fenotype eller indekser

Anders Christian Sørensen ga via simulering på datamaskinen eksempler på hvordan flere egenskaper påvirker hverandre i avlsarbeidet og viste til at dette blir tatt hensyn til i for liten grad innen pelsdyravlen. Spesielt påviste han hvordan den negative genetiske sammenhengen mellom fruktbarhet og størrelse påvirker resultatet av utvalget for disse egenskapene.

Anders Christian Sørensen og Christian Meier ved Aarhus Universitet:

Flere undersøkelser på mink og andre husdyr påviser at det er en arvelig ugunstig sammenheng mellom store dyr og svake reproduksjonsresultater på den måten at jo større dyr man velger til avl, jo svakere valperesultat vil vi få over tid. Problemet er ofte at dette skjer i så små steg av gangen at det er ikke synlig på kort tid. Når det blir tydelig vil det være et langt arbeid å komme tilbake igjen med en god, genetisk tendens for reproduksjonsegenskapene fordi disse har så vidt lav arvbarhet.

Sørensen viste at ved en avlsverdiberegning med indekser for 5 separate indekser, vil man måtte opp i ca. 80 % vekt på fruktbarhetsindeksen for å få en positiv genetisk effekt, så lenge indeks for størrelse også er med i avlsverdien.

«Problemet er ofte at dette skjer i så små steg av gangen at det er ikke synlig på kort tid.»

Sørensen viste også at økt vekt i avlsarbeidet på kvalitet forbedrer fruktbarheten, og at det kommer av at en økt vekt på kvalitet normalt fører til en redusert vekt på størrelse. Siden det er negativ sammenheng mellom størrelse og fruktbarhet, vil all seleksjon som reduserer vektleggingen av størrelse normalt være gunstig for fruktbarheten.

Hvis man for eksempel arbeider med to indekser, én for størrelse og én for kvalitet og gjør et forhåndsutvalg av kullene basert på kullstørrelse (fenotypeutvalg), vil vi ha følgende konsekvens:

Hvis man har gjort et forhåndsutvalg for kullstørrelse (fenotypeutvalg) på 40 %, dvs. at 60 % av kullene kan man fremdeles velge blant, vil man ved ca. 60 % vekt på kvalitetsindeksen (dvs. 40 % på størrelsesindeksen) kunne få en positiv effekt på kullstørrelse. Har man gjort et svakere forhåndsutvalg for kullstørrelse, f.eks. 20 % slik at hele 80 % av kullene står igjen å velge blant, vil man måtte øke vekten på kvalitetsindeksen til nesten 80 % for å kunne få tilsvarende positive effekt på fruktbarheten.

Jo større dyr man velger til avl jo svakere valperesultat vil en få over tid, sier Anders Christian Sørensen.

Det viktige her er at for egenskaper med lav arvbarhet vil selv relativt kraftig fenotypeutvalg ikke nødvendigvis

«Sørensen viste også at økt vekt i avlsarbeidet på kvalitet forbedrer fruktbarheten.»

gi positiv effekt hvis man ikke tenker over hvordan de øvrige egenskapene behandles. Videre at en slik negativ effekt som man har mellom størrelse og fruktbarhet må oppveies ganske hardt hvis man skal håpe å unngå en feil retning i avlsarbeidet. ■

Workshop i genetikk

Over 20 forskere og rådgivere innen pelsdyr var i månedsskiftet september-oktober samlet i Grenå i Danmark for å få en faglig påfylling og drøftinger omkring genetikk og avlsarbeid generelt og spesielt på pelsdyr.

Det var to meget interessante dager med forelesninger av kompetente fagpersoner fra Finland og Danmark. Av innholdet kan nevnes beskrivelsen av nye seleksjonsindekser på nasjonalt nivå i Finland, analyser av pelsegenskapenes innflytelse på skinnprisen, effekten av forskjellige avlsstrategier, bruk av indekser i kontrast til fenotypeavl.

Nye forskningsresultater om og erfaringer med bruk av såkalt «genomisk seleksjon» ble også drøftet. Likeså viktige framskritt i arbeidet med å utrede de arvelige faktorene omkring fôrutnyttelse og tilvekst.

Summert opp kan man trygt konkludere med at pelsdyrnæringen har ennå store potensialer i å utnytte den kunnskap og de metoder som allerede er unyttet i stor grad på andre husdyr i mange år. Bruk av indekser og avl på andre egenskaper enn de tradisjonelle pelsrelaterte egenskapene er viktige satsingsområder videre framover. Utfordringene vil ligge i å få dette innarbeidet i en stor del av besetningene og dermed sørge for en god genetisk utvikling av pelsdyra i kommende generasjoner. ■

Revens nysgjerrighet og tillitsfullhet i bur med aktivitetsobjekter

Burenes innhold og utforming må være tilpasset blårevens adferdsmessige behov så langt dette er mulig. En mulig måte å løse dette på er å tilby en variasjon av spesielle aktivitetsobjekter som reven kan bruke.

Hannu T. Korhonen, Pekka Eskeli & Teijo Lappi MTT Agrifood Research, Husdyrforskning, Finland

I denne studien ble tradisjonelle revebur utstyrt med en rekke aktivitetsobjekter, slik som liggehylle i netting, toppkasse, tyggebein, halm, graveplate, taustump og en ishockey-puck.

Formålet med dette var å forsøke å finne ut hvordan slike multi-aktivitetsbur påvirket blårevens reaksjonsmønster, nærmere bestemt deres nysgjerrighet og deres tillitsfullhet.

Dyrene ble plassert i de aktuelle testburene og deres reaksjonsmønster ble observert og testet underveis og etter testperioden. Testene besto av dyrenes reaksjon på en introdusert ball og dyrenes reaksjon på innfanging og handtering med nakketang.

Resultatene viste at når dyrene ble overført fra deres «hjemmebur» til testburene, økte aktivitetsnivået og nysgjerrigheten, og at denne endringen besto i hele testperioden og også etter at dyrene ble overført til sine «hjemmebur» igjen. Med hensyn til revens reaksjon på håndtering med nakketang kunne man ikke se noen forskjell i de to omgivelsene.

«Formålet med dette var å forsøke å finne ut hvordan slike multi-aktivitetsbur påvirket blårevens reaksjonsmønster»

Konklusjonen her var at aktivitetsmuligheter i burene øker revens nysgjerrighet og aktivitet, og er derfor positivt for dyras velferd. ■

Aktivitetsmuligheter i burene er positivt for dyrenes velferd, mener Hannu T. Korhonen.

Teknologi for framtiden

For tiden testkjøres det nye infrysningsanlegget til Rogaland Pelsdyrfôrlag. Fra desember regner en med at anlegget skal vær i full drift. Førsteinntrykket er svært godt!

I alt har det blitt investert mellom 17 og 18 millioner kroner. Det innbefatter helt nytt frysemaskineri, nye platefrysere og en robot til å betjene platefryserne.

Det er neste vemodig å takke av for det gamle anlegget. På maskinsiden er de eldste fra 1970-80 tallet. Og utrolig nok, de sviver ennå. Men det er ingen tvil om at de synger på siste vers. Med den produksjonen vi har nå (29 000 tonn i 2014) tør ikke styret å tenke på hva som vil skje dersom vi får et større havari, forteller Erik Eidsvig i Rogaland Pelsdyrfôrlag.

Hva får en så igjen for investeringene? Det beste svaret får en kanskje ved å spasere igjennom de to respektive maskinrommene. Det er to helt forskjellige verdener. Støy og skitt blir erstattet med et rom som kunne vært brukt til spiserom. Helse og miljø er satt i fokus.

I etasjen ovenfor står de energivennlige platefryserne som blir betjent av en arbeidsvillig robot i et lys fra led-lamper. Denne løsningen vil trolig erstatte 1 ½ årsverk. En mann og en truck skal kunne betjene hele anlegget!

Med de gode årene som har vært på skinnmarkedet har bedriften i Sirevåg benyttet anledningen til å styrke sin økonomi. Dermed har det blitt lagt til rette for tunge investeringene som nå er gjort. - Dette er investeringer som skal komme pelsdyrnæringen i vår region til gode i mange, mange år framover.
Vi venter ikke på framtiden, vi møter den, slutter Erik Eidsvig! ■

Her er platefryseren med roboten i bakkant. Foran står produksjonssjef Jonny Gjersvik og vedlikeholdssjef Terje Nygård omkranset av installatører av frysemaskineri og robot.

Informasjon foran ny auksjonssesong

Pelsingsarbeidet er i full gang, og spenningen stiger i tiden frem mot desemberauksjonen i Helsingfors. SagaFurs har gjort noen endringer i sorteringen som vi tror vil komme produsentene til gode. En annen nyhet er at det for kommende sesong kun markedsføres reveskinn fra sertifiserte gårder, noe de som har avviklet driften og har skinn på frys bør merke seg spesielt.

Av Torkil C. Tveter

SagaFurs vil endre litt på sorteringslinjene i minksorteringen kommende sesong. Grensen for krav til hårlengde i velvetgruppen vil bli hevet, slik at andelen velvetskinn øker. I sesongen 2013/14 var kravet vel strengt, slik at andelen skinn sortert i velvet ble for lav. Den nye sorteringslinjen vil harmonere bedre med linjen hos de konkurrerende auksjonshusene. I kommende sesong vil hårlengden på en betydelig andel av minkskinnene bli sortert med en avansert kamerateknikk, noe som vil sikre enda jevnere sortering.

Endret kvalitetsfordeling blårev

Det er også planlagt at kvalitetssorteringen av blårevskinn skal endres, slik at andelen skinn i Saga Royal blir vesentlig høyere, mens andelen skinn i S1 skal reduseres betydelig. Målet er at 20 prosent av skinnene skal sorteres i beste kvalitet, mens andelen S1 skal ned til rundt 35 prosent.

SagaFurs innførte maskinell sortering av kvalitet forrige sesong basert på skinntykkelse. Her kom de mindre skinnstørrelsene dårlig ut i sorteringen, noe som blir korrigert nå. Etter at maskinen har bestemt tykkelsen på pelsen utføres det en vurdering av hårkvalitet manuelt i sluttsorteringen.

Kun sertifiserte reveskinn hos SagaFurs

SagaFurs omsetter kun sertifiserte reveskinn fra sesongen 2014/15, og de som eventuelt avslutter produksjonen og ikke leverer alle skinn for salg påfølgende salgssesong må gi beskjed om dette til Oslo Skinnauksjoner. Dette fordi gårdens sertifikat kan ha utløpt på dato om det leveres inn skinn lengre etter at produksjonen er avsluttet.

Hvis sertifikatet har utløpt vil ikke skinnene kunne selges uten at utløpsdatoen forlenges med ett år. Dette kan ordnes av Oslo Skinnauksjoner, men forutsetter at leverandøren hadde gyldig sertifikat den dagen skinnproduksjonen ble avsluttet.

Viltskinn sendes til Økern

Viltskinn skal sendes i egen forsendelse og adresseres til Oslo Skinnauksjoner AS, Postboks 175 Økern, 0509 Oslo. Skinnene merkes med egne strekkoder når de kommer til Økern. Når skinnene merkes av OS på korrekt måte er omsetningen skattefri, så ingen grunn til å forsøke å sende de sammen med farmskinn direkte til SagaFurs.

Fraktordningene videreføres

Oslo Skinnauksjoner viderefører ordningen med kostnadsfri frakt for forsendelser av minkskinn på minimum 400 skinn. Samarbeidet med Jacsped fortsetter, men for de som har gode transportavtaler videreføres disse og OS dekker kostnadene. Avtalen for de som leverer reveskinn er fortsatt at en tredel av kostnaden refunderes.

Oslo Skinnauksjoner AS ser frem til en ny sesong med skinnmottak og auksjoner. Vi håper at alle produsenter får pelsingsarbeidet ferdig i tide til fristene, og at skinnprisene blir tilfredsstillende for å gi motivasjon og økonomisk utbytte.

God salgssesong! ■

Rogaland Pelsdyrfôrlag evaluerer

I slutten av oktober holdt Rogaland Pelsdyrfôrlag sitt årlige evalueringsmøte av fôrproduksjonen ved Analyselaboratoriet i Holstebro, Danmark.

Det er blitt en tradisjon at Mikael Lassen, Bent Munkøe (leder av laboratoriet), Poul Vester Pedersen (daglig leder Holstebro Fodercentral) setter seg ned sammen med representanter fra Rogaland og analyserer årets fôrproduksjon for å finne forbedringspotensialer. Dette året deltok også veterinær Celine K. Heimberg, og i tillegg var Tove Clausen med på et par temaer.

Disse møtene er av uvurderlig betydning for at vi kan holde tritt med den kvalitative utvikling som skjer innen produksjonen av pelsdyrfôr. Kombinasjonen Mikael som guru på kompetanse, Poul på den praktiske siden, som en sterkt engasjert leder av et stort dansk fôrkjøkken og Bent som formidler av fakta fra fôranalyser fra hele Danmark pluss Rogaland.

Det viktige med et slikt møte er at der og da er det konkret fôret produsert i Rogaland som blir satt under lupen. Mulige endringer blir gjennomdrøftet, og på bakgrunn av de konklusjoner som måtte komme setter vi oss mål for neste års produksjon, de såkalte «fokusområdene» vi skal jobbe med.

Resultatet av denne måten å jobbe på ser vi kanskje best på kvaliteten av de skinn som oppdretterne våre produserer. Statistikk fra KF på flere hovedsorter viser at oppdretterne som får fôr fra Rogaland i gjennomsnitt ligger helt på topp indeksmessig sammenlignet med tilsvarende tall fra danske fôrprodusenter. La oss straks føye til at det skal mer enn godt fôr til for å produsere et topp skinn. Oppskriften for suksess er dyktige oppdrettere og godt fôr.

Bildet i dag er svært positivet, og vi hevder oss svært godt i konkurransen med danskene. For at bildet i morgen skal se like godt ut må så vel oppdretterne som fôrlaget stå på for å utvikle seg videre kompetansemessig.
Det er lov til å være fornøyd tingenes tilstand. Men en skal være forsiktig med å «sove på laurbærene». ■

Fra venstre Mikael Lassen, Celine K. Heimberg, Tove Clausen, Bent Munkøe, Poul V. Pedersen, Cato Larsen, Per Haugstad og Jonny Gjersvik.

Regionmøter 2014

Tradisjonen tro inviterte Norges Pelsdyralslag og Oslo Skinnauksjoner til regionmøtet i månedsskiftet oktober november. Deltakelsen var noe svakere enn i fjor, men dette kom nok trolig av at møtene falt litt tett på pelsingsstart for mange.

Av Torkil C. Tveter

Den første halvdelen av regionmøtet var viet til TV-dokumentaren Pels som har skapt bekymringer for både bønder og ansatte i organisasjonen. Filmen ble diskutert på møtene og blant mange kommentarer var at hvis filmen sendes kan dette legitimere bruk av skjult kamera også ovenfor andre bransjer.

Et felles budskap for bruk i kontakt med media ble etterspurt i Valdres.

Et løft for næringen har vært å holde åpne pelsdyrgårder, og med 100 åpne gårder og flere enn 1 000 besøkende, utførte næringen en skikkelig dugnad i åpenhetens navn. Arrangementet fikk god mediedekning og styrket nok også fellesskapsfølelse i næringen. Det ble også vist to filmer som er produsert av NPA for å vise næringen fra en positiv side, som en motvekt til dokumentaren.

Det nærmer seg sluttføringen av arbeidet til pelsdyrutvalget, og NPA har

oversendt mange innspill gjennom året. Flere bønder har hatt utvalget på besøk, og nå er det vel bare å avvente resultatet, som legges frem i midten av desember.

I forbindelse med NOAH sitt fakkeltog mot pels 8. november hadde flere pelsbønder planlagt å ta turen til Lillehammer for å dele ut informasjon før toget skulle gå. Det ble ytret ønske om at tilsvarende markering i forkant av fakkeltoget burde vært holdt i flere byer, og Trondheim og Stavanger ble spesielt nevnt.

På Norges Pelsdyralslag årsmøte i sommer ble to uttalelser vedtatt. På bakgrunn av disse er det utarbeidet fem løfter. De fem løftene ble presentert på

regionmøtene og er -vi setter dyrenes velferd først, - vi er åpne for alle som ønsker å vite mer om pelsdyrnæringen, -vi øker kunnskapsnivået i og om pelsdyrnæringen, -vi løfter pelsdyrnæringens etiske standard internasjonalt, og til sist men ikke minst – vi bidrar med bærekraftige arbeidsplasser i hele Norge.

Målet for arbeidet i tiden fremover er å minimalisere konsekvensene av dokumentaren Pels, om den blir vist. Videre er det høy prioritet på å sikre at pelsdyrutvalget og politikere har riktig kunnskap om pelsdyrnæringen. Det er viktig at opinionene innser at pelsdyrnæringen har positive historier å fortelle, i motsetning til det bildet som ofte tegnes av media.

En av NPAs inntektskilder, som er tollrefusjon for kraftfôr, forsvinner, noe som utgjør en betydelig inntektssvikt. I tillegg vil det bli budsjettert med noe lavere inntekt fra pelsskinnsavgiften.

I en årrekke har leverandører til Oslo Skinnauksjoner kunne tegne lån til innkjøp av livdyr til oppstart eller til å finansiere livdyr ved produksjonsutvidelse. Ordningen er nå utvidet til og også gjelde ved plasmacytosesanering og til utskifting av avlsdyrbestand. Endringen medfører at tilbudet nå gjelder for alle medlemmer av Norges Pelsdyralslag, uten noen binding til skinnleveranser.

I flere år har minkrådgivning vært savnet blant produsentene. Det må vel derfor kunne sies å være en gladmelding at veterinær Celine K. Heimberg i løpet av januar flytter til Bryne for å bli minkrådgiver i nyopprettet deltidsstilling. Celine vil ha hele landet som arbeidsområde. Når det ble orientert om den nye rådgivningstjenesten for mink var det flere som kommenterte at de også ønsket en styrking av rådgivingstjenesten for rev.

Mattilsynet har også vært aktive i pelsdyrgårdene i 2014, og på 60 % av gårdene ble det ikke funnet avvik. Det ble gitt 19 hastevedtak, men av disse gjaldt halvparten ikke syke eller skadde dyr.

Blant kommentarene på møtene var at Mattilsynet i større grad må gradere avvik, slik at det kommer klarere frem i statistikkene hva avviket dreier seg om. Det ble også poengtert at god dyrevelferd gir bonden best økonomisk utbytte, et argument som viser at næringen på alle måter er tjent med fokus på velferd.

Aktivitetsobjekter i alle bur og utfylling av papirer til rett tid var på huskelisten. Det er viktig at alle er fokusert på å unngå at avvik oppstår.

Det ble også orientert om det nye regelverket som er gjeldende fra 1. januar 2015 hvor kravet om frostfri og automatisk drikkevannsforsyning står sentralt. Videre skal mink ha klatrebur om vinteren og liggehylle. Reven skal ha treveggs skjul og sølvrevvalper skal være to eller flere sammen etter fylte fire måneder.

Andre del av møtet var viet marked og praktisk informasjon om SagaFurs hjemmeside. Ut i fra alle spørsmål og diskusjoner, virket det som om programmet på møtene fenget deltakerne. For styremedlemmer og ansatte i Norges Pelsdyralslag er møtene en kjærkommen anledning til å treffe medlemmene.
Vi takker for deltakelsen! ■

Godt dyrestell og god mink gir best lønnsemd

Prisnivået på skinn og lønnsemda i minkproduksjonen sunket med 40 prosent sett i forhold til fjorårets toppresultat. Auksjonen i september avslutta veldig positivt ved at prisnivået igjen steig. For å sikre god lønnsemd i framtida er det viktig å ha fokus på godt dyrestell og gode avlsdyr. Det er berre på den måten du som pelsdyrbonde kan møte framtida.

Av Sven Gil Westersjø

Dei siste åra har lønnsemda i minkproduksjonen steget for kvart år, og i fjor «toppa» ein lønnsemda ved å oppnå så gode skinnprisar som næringa ikkje hadde sett på 30 år. Allereie på årets første auksjon merka ein ei markant endring i etterspurnaden etter skinn og dalande skinnprisar. Ei korrigering i marknaden var også naudsynt med dei store råvarekostandane som skinnoppkjøparane pådrog seg i fjor. Difor er det nå gledeleg å sjå at marknaden på årets siste auksjonar igjen viser positive signal og prisnivået er igjen stigande. Gjennomsnittspris for sesongen 2012/13 for all norsk mink var 550 kroner. Nå oppnådde ein på siste auksjon i september 350 kroner i gjennomsnittspris. Sjølv om septemberauksjonen i utgangspunktet utbyr mykje skinn av lågare kvaliteter så er prisnivået på auksjonane etter sommaren høgare enn gjennomsnittsprisen for minkskinna siste 10 år. Den har vore på 340 kroner.

Fokus på gode livdyr

Norsk mink har dei siste 20 åra gått gjennom ein rivande utvikling. På 90-talet var ein typisk norsk mink middels stor, men grovhåra og hadde dårleg pelskvalitet. Eit godt stell og godt avlsarbeid, samt sterkt fokus på pelskvalitet har gjort norsk mink i dag til eit av verdas mest etterspurte pelsprodukt. I tillegg til dyktige og framtidsretta bønder så har denne utviklinga skote fart det siste 10 åra ved at det har vore ein betydelig import av nytt avlsmateriale frå Danmark. Dagens norske minkskinn er stor, korthåra og har svært god pelskvalitet. Ulempa med å ha sterkt fokus på nokre eigenskapar er at ein kan miste fokus på andre.

To viktige faktorar du må satse på framover for å auke lønnsemda:

- Sterkare vektlegging på kvelperesultat
- Auka merksemd rundt fôrkostnader pr produsert skinn

Invester i nye livdyr nå når prisen er låg

Ved dei fantastiske skinnprisane som var i fjor hadde alle minkbønder ei svært god inntekt. Nå er skinnprisen i snitt 40 % lågare enn i fjor, dette er ein stor utfordring spesielt for dei produsentane som har låge kvelperesultat og oppnår dei lågaste skinnprisane. For desse kjem ei korrigering i pelsmarknaden som ei gåvepakke. Nå er prisen på livdyr omtrent halvert siste år. Nå er pelsinga i gang. Kjøp inn nye livdyr og skift ut eigen besetning. Det er når skinnprisane er lågast, etterspurnaden og prisen på livdyr er lågast. Ta kontakt med Norges Pelsdyralslag så skal vi formidle kontakt vidare til produsentar som har gode og rimelige livdyr til sal.

Fokus på fruktbarheit og morseigenskapar

Det er ein kjennsgjerning at sterk fokus på ein eigenskap vil framelske denne. Eit godt døme er avlsarbeidet på sau.

I mange år blei fruktbarheit vektlagt med 40 % i sauekontrollen, dei siste åra er denne berre vektlagt med 6 %. Fordi det i dag blir fødd nok lam.
For pelsdyrnæringa har det vore dei siste åra stort fokus på pelskvalitet og storleik. Dette har gjort at kva enkelt produsent har prioritert desse eigenskapane framføre fruktbarheit og morseigenskapar. Over tid har ein nå sett at kvelperesultatet har gått noko ned. Det er nok fleire årsaker til dette, men det er nå viktig å auke fokus på denne eigenskapen.
Velg berre ut livdyr frå mødrer som har mjølke godt og har fått fram fine store kull. Pels alle dyr frå små kull og kull der det har vore «klatt». Eigenskapar som du må vektlegge er rolige og tillitsfulle dyr. Dei veks best, dei er lettast å handtere og dei viser lite aggresjon.

Reduser fôrutgiftene

For mange dyreslag er det gjort eit stort avlsarbeid på fôrutnytting. Spesielt på gris og fiskeoppdrett er det gjort mykje, og det går anno 2014 mykje mindre fôr for å få fram 1 kg grisekjøtt kontra 40 år tilbake.
For mink er det ikkje gjort noko. Når vi veit at 70 prosent av dei variable kostnadene for minkbøndene er fôrkostnader, er det underleg at ikkje bøndene har hatt fokus på desse kostnadene.
I dag finnes det teknologi og individuelle fôringsprogram for mink.
I Danmark er dette testa ut, og forsøk viser at du kan spare i løpet av kort tid 10 % av fôringsutgiftene. Ein middels minkgard på 1 000 tisper har fôringskostnader på om lag 760 000 kr pr år med ein fôrpris på kr. 3,10. Ein reduksjon i fôrkostnadene på 75 000 kroner er svært bra.
Fordelen med individuell fôring er også at det er eit enormt godt verktøy for å få overblikk over minkgarden og helsesituasjonen i anlegget. Vert dyr sjuke er som oftast første tegn at dyra løyver fôrrasjonen sin. I tillegg kan avløysaren fôre dyra i minkgarden ein dag du er borte, og avløysaren vil fôre ut på kiloet det same som du hadde gjort.
I slutten av året vil du som produsent kunne skrive ut ei rangert liste over alle bur i minkgarden. Legg vekt på dyr som har gode oktobervekter på lågaste fôrforbruk.

Gjer grep i år

Det er sikkert mange bønder som har det vanskeleg med å innrømme at dei har fleire forbetringsområder. Men alle bønder kan gjennom sin eigen salsorganisasjon sjå korleis dei ligg i forhold til gjennomsnittet. Eksempelvis får sauebønder sine ROS analyser frå Nortura, minkbøndene får også sine salsrapportar.
I tabell 1 syner vi kva resultat ein medels produsent kan oppnå ved å auke skinnprisen med 10 % eller kvelperesultatet med ein halv kvelp. Klarer ein ved bevist val også å redusere fôrkostnadane vil alle desse faktorane gi heile 360 000 kroner meir i lønnsemd.
Gjer viktige grep nå i år, og vær betre rusta for framtida.

Lykke til! ■

Føresetnader og kostnader pr tispe	Middels bonde	Betre bonde God skinnpris	God bonde God skinnpris Godt kvelperesultat	Den beste bonden God skinnpris Godt kvelperesultat Reduserte fôrutgifter
Kvelperesultat – Antall pr tispe	5	5	5,5	5,5
Skinnpris – Kr pr skinn	340 kr	374 kr	374 kr	374 kr
Fôrpris – Kr pr kg	3,10 kr	3,10 kr	3,10 kr	3,10 kr
Lønnsemd – 1000 tisper				
Skinninntekt	1700 000 kr	1870 000 kr	2057 000 kr	2057 000 kr
Fôrkostnader	760 000 kr	760 000 kr	806 000 kr	728 000 kr
Salsomkostningar	40 000 kr	40 000 kr	44 000 kr	44 000 kr
Pelsingskostnader	165 000 kr	165 000 kr	182 000 kr	182 000 kr
Stø	15 000 kr	15 000 kr	15 000 kr	15 000 kr
Diverse, veterinær	25 000 kr	25 000 kr	25 000 kr	25 000 kr
Dekningsbidrag	**695 000 kr**	**865 000 kr**	**985 000 kr**	**1062 000 kr**

Tabellen syner korleis lønnsemda målt i dekningsbidrag kan varierer på eit middels norsk gardsbruk med 1 000 minktisper. Den dyktige bonden kan hente ut ei ekstra lønnsinntekt på eigen dyktigheit.

Pelssalget i Kina avgjørende

Pels er et etterspurt produkt ute i verden, og hele 70 prosent av motebutikkene i New York, London, Paris og Milano har pelsprodukter i sine kolleksjoner. PriceWaterhouseCoopers Italia laget et overslag over pelssalget i verden i 2012 og endte opp med 35,8 milliarder dollar. Så de som hevder at få velger pels bør nok tro om igjen.

Av Torkil C. Tveter

Saga Furs innledet et samarbeid med de kanadiske auksjonshusene American legend og Fur Harvester i sesongen 20013/14. Dette samarbeidet var alle parter meget godt fornøyd med, og også kommende sesong vil amerikansk mink og viltskinn bli bydd frem i Helsingfors. SagaFurs øker også innsamlingen av mink utenfor Finland, og for kommende sesong skal 13 millioner mink, 2,3 millioner reve- og et stort antall viltskinn under hammeren.

Større risiko for auksjonshusene

Skipningen av skinn ut fra auksjonshuset er en god indikator på om markedet fungerer. Uttaket av reveskinn er helt på høyde med fjoråret, og det vil si at de fleste skinnene allerede har forlatt lageret til SagaFurs. Minskinnene går senere ut enn i fjor, og det er selvsagt litt skuffende. Kundene har fått gunstigere betingelser enn tidligere, og det er klart at dette øker risikoen for auksjonshusene. Allerede i København i februar ble kundene tilbydd lavere forskudd og lengre tid for å løse ut skinnene, og dette bidro til å styrke etterspørselen etter minkskinn. Dermed ble prisen relativt høy, noe som igjen resulterte i at blant annet kinesiske bønder satte på tispene sine i stedet for å pelse ned . Det kan derfor diskuteres om det var en god strategi å stimulere etterspørselen i februar.

Kina største minkkunde

Kina stod for to tredeler av innkjøpene av minkskinn ved SagaFurs forrige sesong, noe som var en nedgang fra sesongen før. Det var gledelig at trendmarkedene i vest, med Italia i spissen, forsynte seg med 17 % av skinnene, og dermed er pels sikret i motebildet i tiden fremover.

Ellers var det god spredning på kundemassen, og det er viktig å unngå at et marked blir stående alene i kampen om skinnene. En trend det er verdt å merke seg er at prisforskjellen mellom minkskinn med lange- og korte dekkhår øker, velvettypen, oppnådde hele 30 prosent høyere pris forrige sesong. Med en stor produksjon av minkskinn i Kina er det klart at kvalitetsmessig svake skinn vil komme i konkurranse med kinesiske skinn, og dermed lide i konkurransen med gode skinn.

Utfordringer i salgsrekkefølge

Konkurransen mellom auksjonshusene er sterk, og taperen forrige sesong ble NAFA i Toronto. Uheldigvis solgte SagaFurs rett etter NAFA både i mars og i juni etter at NAFA solgte nærmest i panikk til sesongens klart laveste priser. For sesongen 2014/15 er salgsrekkefølgen snudd, og nå er det KopenhagenFur som selger rett etter NAFA både i februar, april og september, så da vil utfordringene sannsynligvis øke for våre danske venner.

Kina største revekjøper for sjette år på rad

Moteindustrien økte også innkjøpene av reveskinn i forrige sesong, og også Sør-Korea og Japan er blant markedene hvor moten driver opp etterspørslen etter reveskinn. Kina stod for godt og vel halvparten av innkjøpene av reveskinn, mens Russland med nærmere en fjerdedel også representerer en viktig kundegruppe. Kina har de siste seks sesongene befestet posisjonen som ledene kjøpergruppe, - før det var Russland på topp i to sesonger.

Store utslag på størrelse

Takket være godt feste i motebildet ble prisfallet for reveskinn mindre enn for minkskinn i forrige sesong. Rundt →

30 % falt prisen i gjennomsnitt for norske skinn. Det som er verdt å merke seg er at prisene den enkelte produsent oppnår svinger kraftig. Med nærmere kr 1 150 for sølvrev i størrelse 30, og under kr 700 for størrelse 0 sier det seg selv at det blir store utslag. Rundt 40 % av de norske sølvrevskinnene holder størrelse 30, og de som ligger i det øvre skiktet kan se tilbake på en sesong med grei lønnsomhet. Blårevskinnene falt mer i pris enn sølvrev, og med halvparten så høy andel i størrelse 60 i forhold til finske skinn, endte de norske skinnene kroner 150 under auksjonens gjennomsnitt.

Verdensproduksjonen på et høyt nivå

Verdensproduksjonen av minkskinn sies å være på over 70 millioner i 2014, noe som er tett på hva den var i fjor. Kina er anslått til å produsere 20 millioner, mens Norden samlet produserer 21,5 millioner. Årets norske produksjon vil være på godt og vel 800 000 skinn. Prisnivået for kinesisk mink er lavt, og tilbudet av plagg laget av disse skinnene er meget stort. Resultatet er ventet å være at neste års produksjon i Kina blir betydelig lavere enn årets.

Det er også en del usikkerhet rundt antall reveskinn som produseres i Kina, men er av SagaFurs stipulert til 5,5 millioner i 2014. Med en produksjon på 2,2 millioner i Norden, og litt i Øst-Europa, kommer man opp i totalt 8 millioner. Sammen med en betydelig produksjon av kinesisk raccoon blir det samlede tilbudet av langhåret pelsverk betydelig.

Veksten har flatet ut i Kina

Redusert etterspørsel etter forbruksvarer er en vesentlig årsak til at veksten i økonomien i Kina har flatet ut. Sviktende eksport har med rimelig hell blitt kompansert ved å stimulere til økt innenlands forbruk.

Yuan står stadig sterkere mot US dollar, og dette gjør importvarer billigere. Kinesiske forbrukere kan reise ut av landet og kjøpe pels på «billigsalg», samtidig har salget til russsike kunder falt siden kinesiske varer faller dyrere for dem.

Pelsmarkedet i Kina har i tiden etter finanskrisen vært preget av en storstilt kapasitetsøkning, med nye butikker og fabrikker i tusentall. Tilbudet av plagg er stort, og forrige vinters mildvær i Kina resulterte i at opp mot halvparten av plaggene ble overliggende. Dette har igjen ført til at færre plagg er produsert i år, og et lager av minkskinn bygger seg opp. Rundt 100 000 av de overliggende plaggene er solgt til redusert pris i løpet av sommeren, og betydelig lavere priser på plagg kan få fart på salget utover vinteren frem mot nyttår.

Det ble produsert mange jakker av lam- og tekstil med smale kanter av blårev i fjor, og også her ble det store mengder plagg overliggende for ny sesong. Store krager av blårev til kasjmir- og ullkåper er det derimot etterspørsel etter, noe som ventelig vil bidra til at litt spedere skinn kommer tettere på de fyldige i pris. En positiv trend er at skinnhandlerene ser at handelen med plagg av kinesiske skinn til Russland går svært tregt, og derfor satser de i stedet på å markedsføre europeiske kvalitetsskinn.

Russisk økonomi under press

Konflikten mellom Russland og Ukraina koster dyrt, og etterspørselen etter alle slags varer faller. Fallende oljepriser innvirker også sterkt på økonomien. I statsbudsjettet er det kalkulert med en oljepris på 100 dollar fatet, mens prisen nå er nede i 80 dollar. Olje og gass utgjør hele 70 prosent av landets eksport og 50 prosent av statsbudsjettet. Verdien av russiske rubler er svekket med hele 30 % mot dollar på et år. Det vil si at om en minkjakke er 30 % billigere enn i fjor hos en utenlandsk fabrikant, må den russiske konsumenten ut med samme rubelbeløp som i fjor.

Greske pelsbutikker merker godt situasjonen i Russland ved at omsetningen til turistene er nærmest halvert. Det er et enormt utbud av komersielle kinesiske minkplagg i markedet, og kjøpergruppen for disse har en klart vanskeligere situasjon enn kundene som etterspør topprodukter fra europeiske motehus.

På hattemessen Chapeau i høst var det stor interesse for ulike typer mutasjonsrev, så det er klart at det øvre skjiktet av kunder etterspør kvalitetsprodukter av pels. En meget positiv faktor i det russiske markedet er at fabrikanter og skinnhandlere har begrensede lagre med reveskinn slik at en økt etterspørsel umiddelbart vil øke konkuransen i auksjonssalen.

Fortsatt motvind i Europa

I de fleste europeiske land er økonomi og sysselsetting fortsatt utfordrende, seks år etter finanskrisen. Det er i denne sammenheng gledelig at merkebutikkene opplever vekst, blant annet takket være at kinesiske turister sikrer seg to tredeler av luksusvarene de konsumerer utenfor hjemlandet. Russiske kunder bidrar også til at blant annet motehuset Fendi åpner nye butikker.

En sterkere dollar lokker også flere amerikanere til å reise utenlands, og flere handler med seg pelsvarer hjem. Selv om italienere og franskmenn ikke er store pelskunder for tiden, så er det utrolig viktig at kunder fra Asia og Russland etterspør merkevarer fra motehusene slik at designerne blir motivert til å plassere pels også i fremtidige kolleksjoner.

Lett, mykt og trygg pels

Konsumentene har i større grad enn tidligere fokus på dyrevelferd og forholdene som skinnproduksjonen skjer under. Blant nøkkelordene er lett, mykt og unikt. En gledelig nyhet er et varslet skifte fra bruk av fuskepels til ekte pels for vinteren 2015/16. I tillegg til at designerene søker det unike er nok også lavere skinnpriser med og motiverer til bruk av ekte pels.

Blant de minktypene SagaFurs fremhever som spesielt interessante i tiden fremover er hvit- og perlemink til farging, blå-grå typer, cross-typer og svartmink. Vi bør vel legge til at brune typer i velvet en og to også bør med på listen. SagaFurs kan melde om at designerne ønsker typer som sun glo, slate glow, red stone og platina, men at manglende kvantitet ofte begrenser mulighetene for å ta de med i kolleksjonene.

Sølvrev, arctic marble frost, shadowrev og litt lettere typer av blårev med god hårkvalitet er også blant typene SDC – Saga Design Center - har tro på i tiden fremover. I forhold til blårev vil nok de fyldigste skinnene fortsatt oppnå de høyeste prisene, men med stigende interesse for litt lettere typer til store krager vil nok prisforskjellene krympe.

Usikkerhet preger markedet

I skrivende stund nærmer vi oss midten av november seg med stormskritt, og vinteren har ikke satt seg ennå. Med store lagre av overliggende plagg og en stor skinnproduksjon å markedsføre i verden kommende sesong står utfordringene i kø i tiden fremover. Blant de positive elementene på vektskålen er lavere priser på plagg og pels trygt plassert i vintermoten.

Flere markeder er aktive, og det er gledelig at pelskonsumet i blant annet USA er på vei opp. Samtidig er det ikke til å legge skjul på at mye fortsatt avhenger av økonomi og været i tiden frem mot kinesisk nyttår. Nytårsfeiringen faller på den 19. februar, og dermed er sesongen over to uker lengre enn i fjor.

Norske eksportører har en fordel ved at dollar er styrket med over 10 prosent siste år, og denne gevinsten kan være god å ta med seg i den kommende salgssesongen.

Fremtiden er alltid vanskelig å spå, men ut fra en nøktern vurdering bør enhver prisoppgang i sesongen 2014/15 ses på som en bonus. ■

Øremiddsanering

Mulig resistens mot ivermectin

Øremidd har blitt mer eller mindre systematisk bekjempet hos farmrev i Norge i lang tid. Ulike metoder og medikamenter har vært benyttet. De senere årene har Ivomec® vært det dominerende medikamentet. En del saneringer mot øremidd i Sør-Trøndelag ble i 2012 rapportert å være mislykket. Det har også vært rapportert om antatt ivermectinresistente øremidd i Sandaneområdet (personlig meddelelse). På bakgrunn av disse opplysningene ble det satt i verk to kontrollerte forsøk for å se på effekt av sanering med henholdsvis Ivomec® og Sebacil®

Harald Holm, Privatpraktiserende veterinær
Hans Gunnar Bruheim, Privatpraktiserende veterinær

Målet med all behandling mot øremidd er å utrydde (sanere) øremidden. Deretter holdes midden borte fra farmen med smittebeskyttende tiltak uten mer bruk av medisin. Øremidd er utbredd hos rev, katt og til en viss grad hund. Det er den samme arten. Dagens behandlingsmetoder bygger i stor grad på forsøk som ble gjort i Rennebu i 1995 og 1996.

Bruk av Ivomec®mikstur

Etter at forsøket fra 1995 ble publisert har ivermectin vært svært mye brukt til sanering og annen behandling av øremidd. Miksturformuleringen har også vært brukt til sanering av reveskabb. Forbruket av Ivomec® de siste tre årene på landsbasis utgjør ca. 1500 liter. Det er nok til å behandle ca. 60 % av alle avlsdyrene. Dette stemmer godt med spørreundersøkelsene som farmene har svart på. Fra veterinærskjemaene fra februar 2014 angir 67 % at de behandler mot øremidd. 60 % av disse igjen oppgir at de behandler profylaktisk (forebyggende). 27 % av besetningene oppgir at de ikke undersøker for øremidd.
Dette er et kolossalt høyt forbruk av Ivomec og kan være en sterkt medvirkende årsak til at vi antakelig har stammer av øremidd som er resistent mot stoffet.

Bakgrunn for prosjektet

Det var i hovedsak to formål med de beskrevne prosjektene. Vi ville se om vi hadde stammer av øremidd som var resistent mot Ivomec® og vi ville undersøke om Sebacil® var et alternativ for å utrydde øremidd fra en revefarm (en populasjon). Vi besluttet derfor å gjøre to kontrollerte forsøk med sanering. I Rennebu ble to besetninger forsøkt sanert med Ivomec® og i Midtre Gauldal ble fire besetninger forsøkt sanert med Sebacil®.

Gjennomføring

Prøvetaking

Sanering ble gjennomført i første halvdel av februar 2013 i alle besetningene. Forut for sanering ble det tatt ut prøver av mellom 5 og 10 % av alle avlsdyr. I Rennebu ble det tatt ut henholdsvis 20 og 17 prøver av besetning A og B den 23/1 - 13. I besetning A er det ca. 350 avlsdyr og i besetning B er det ca. 200 avlsdyr. I besetning A ble det funnet midd i sju av prøvene og i besetning B i seks.

«Øremidd er utbredd hos rev, katt og til en viss grad hund.»

Det ble benyttet 1 Q-tip per dyr, en ende per øre. Pinnen ble stukket helt inn i den vertikale delen av øregangen og vridd fram og tilbake for å få med seg ørevoks fra øregangen. Alle q-tipsene ble lagt ut på hvite ark på varmt underlag. Etter noen minutter ble det observert at øremidd krøp ut fra Q-tipsen og beveget seg på arket. Dette observeres med det blotte øye. Ørene ble klassifisert etter mengden ørevoks i +, ++ eller +++. Alle prøver med ørevoks og/eller bevegelig midd ble undersøkt i mikroskop. Sammenhengen mellom funn av ørevoks og midd er stor. Vi fant ikke midd i ører uten voks, men vi fant mange ører med voks uten at det ble funnet øremidd.

Saneringsopplegg Ivomec®

Dosering: Når vi sanerte i 1995 beregnet vi størrelsen av de største dyra i de ulike farmene. Det var kun snakk om sølvrev. Dette ble beregnet til 11 kg. I saneringa i 2012 beregnes vi dosering etter 12 kg. Reven ble behandlet med Ivomec Mikstur ® i fôret 2 ganger 2 dager, dvs. dag 1 og 2 og dag 13 og 14. Rev som ikke spiste opp all maten ble sprøytet med Ivomec® under huden. Hunder og katter ble behandlet samtidig.

Resultat etter sanering med Ivomec®

20. februar 2013 ble det tatt ut prøver fra ørene hos 20 rev både i farm A og B. I disse 40 prøvene ble det ikke funnet hverken død eller levende øremidd.

27. juni ble det tatt ut nye prøver. I besetning A ble det tatt ut 20 prøver. Det ble funnet varierende mengde ørevoks. Kun 7 av 20 prøver ble karakterisert som lite ørevoks, 2 av 20 med mye ørevoks og resten hadde en del ørevoks. Det ble funnet levende øremidd i prøver fra 3 rever i besetning A. I besetning B ble det tatt prøver av 18 dyr. Her var det lite voks i 10 av 20 prøver og mye voks i kun 4 prøver. Også har ble det funnet levende midd i 3 av de 18 prøvene.

Resultatet viser at det var øremidd som sannsynligvis overlevde saneringa. Det kan ikke utelukkes at dette skyldes resistens mot ivermectin.

Ut fra resultatet er det vanskelig å anbefale bruk av ivermectin og beslektede stoffer (Dectomax®) til utryddelse av øremidd.

Sanering med Sebacil®

Sebacil var også brukt i et kontrollert forsøk i 1996. Det ble den gang benyttet 0,5 ml Sebacil® i hvert øre to ganger →

med 14 dagers mellomrom. I disse besetningene ble det funnet øremidd etter saneringa som ikke kunne skyldes kontakt med nye livdyr. Doseringa i 2013 ble derfor vurdert på nytt. Det ble valgt å bruke 1 ml per øre per gang.

Saneringsopplegg

Revene ble behandlet to ganger med 11 dagers mellomrom.

Det ble foretatt en vurdering av mengde/ toksisitet og besluttet å bruke 1 ml Sebacil per øre, dvs. 2 ml pr rev. Videre ble det bestemt å fortynne dette 50 % med vann, dvs. at hver rev fikk 2 ml/øre, 4 ml totalt. Dette ble gjort for å sikre at hele øregangen ble fylt. En måtte også være påpasselig med å blande godt, særlig kaldt vær gjorde at Sebacil og vann hadde en tendens til å skille seg.

Dosen på 2 ml ble applisert i øret med en ny automatsprøyte opprinnelig beregnet på behandling av parasitter på sau. En person gikk med denne automatsprøyta og en til to personer hentet ut rev. Reven ble fiksert med nakketang og grep om kjeften.

Behandlingen ble så gjentatt etter 11 dager.

Resultat etter sanering med Sebacil

I forbindelse med besetningsbesøk i juni 2013 og høsten 2013 ble det tatt ut prøver med q-tips av ca. 15% av dyra i alle fire besetninger. Det ble tatt prøver fra dyr i alle aldre og bur. Prøvene ble undersøkt med LED-lupe 20xx på stedet og senere mikroskopert. I tillegg ble det foretatt en makroskopisk undersøkelse av alle ører ved pelsing før jul 2013.

Det ble ikke funnet midd i noen av besetningene ved de to undersøkelsene. Samtlige rapporterer også om helt rene ører på samtlige dyr ved pelsing. Så pr april 2014 ser saneringen med Sebacil ut til å ha vært vellykket.

Forholdsregler etter sanering

Dette er det viktigste og vanskeligste punktet i forbindelse med sanering/ utryddelse av øremidd. Målet er at besetningen etter en sanering skal forbli fri for øremidd uten ytterligere behandling med medisin av sanerte dyr og deres avkom. Smitten sprer seg i hovedsak med nær kontakt mellom dyr. Men kan også spres via mennesker og utstyr til f. eks. inseminering.

«Målet er at besetningen etter en sanering skal forbli fri for øremidd uten ytterligere behandling.»

Ved besøk i andre farmer må en være svært nøye med å bruke smittevernutstyr og gjennomføre god håndhygiene. Et minimum er sko overtrekk og overtrekksdress. Hvis en skal tilbake til egen besetning bør klær og sko skiftes/vaskes.

All livdyrkontakt med andre besetninger utgjør en stor risiko for å få inn ny øremiddsmitte. Det vil si at alle dyr som har vært i kontakt med eller kommer fra andre besetninger må isoleres og behandles to ganger med Sebacil® i henhold til det som står over. Å isolere et dyr vil si at det/ de «importerte» dyra står for seg sjøl med minst ett tomt bur avstand til besetningens dyr. Etter andre behandling bør de fortsatt stå 10 dager i isolasjon.

Diskusjon

Mulige årsaker til mislykkede saneringer

Å sanere for et smittsomt agens vil si å fjerne det fra populasjonen. Målet med ei sanering vil derfor være å fjerne smittestoffet for deretter å holde populasjonen (besetningen(e)) fri for smittestoffet. De fire mest sannsynlige årsakene til at en påviser smittestoffet (øremidden) etter sanering ligger derfor på **manglende nøyaktighet i saneringa, smittestoff som er resistent** mot anvendt preparat, **smitte som overlever utenfor dyret** eller **reintroduksjon av smitte** i besetningen.

Manglende nøyaktighet i saneringa vil si at ett eller flere av dyra ikke får i seg tilstrekkelig med medisin. Det kan bero på feil beregning av mengde og utilstrekkelig innblanding i fôret. Det skal svært nitid innblanding til for at fôret skal ha et homogent innhold av medisin. En del innblanding av ivomec har vær utført i fôrvogn med bruk av resirkulering. Dette kan gi usikker innblanding. I forsøket som er beskrevet er blandinga gjort ved å bruke større innblandingsvolum der en blander Ivomec®mikstur med vann først. Deretter ble mindre volum blandet i bøtte med mikser.

Subcutan/under huden injeksjon på rev kan også være en feilkilde. Pelsen er meget tykk og det er fult mulig å injisere i underpelsen uten at en ser væsken. Det kan skje både ved manglende gjennomtrengning av huden og ved stikking tvers gjennom hudfolden og ut i underull.

Resistens er alltid en mulig årsak til manglende virkning av medisiner mot

smittestoff. Utgangspunktet for de forsøkene vi gjorde var mulig resistens for ivermectin hos øremidd. Ut fra rapporter om mislykka saneringer i andre revebesetninger i Sør Trøndelag og ut fra det beskrevne forsøket, er det sannsynlig at det finnes resistente stammer av øremidd i vårt distrikt. Resistensutvikling hos smittestoff er som regel satt i sammenheng med et sterkt seleksjonspress. Slikt press oppstår ved all bruk av medisin mot smittestoffet, i dette tilfellet ivermectin. Et vanlig behandlingsregime har vært å behandle revefarmen regelmessig med ett til få års mellomrom. I mange tilfeller har antakelig ikke sanering vært målet eller dyreeier har ikke hatt god nok kunnskap om hva som skal til for å sanere og å holde smitten borte fra dyra etter en sanering. **Denne kunnskapen er det foreskrivende veterinær som har ansvar for at blir tilført den enkelte revefarm.**

Tallene for salg av Ivomec®mikstur kan tyde på at det har vært brukt mer ivermectin mot øremidd enn det som har vært fornuftig ut fra både resistensutvikling og økonomi. Det er også mye mer enn det som er nødvendig hvis en forutsetter sanering som mål.

Overlevelse av øremidd utenfor dyret. I varmt og fuktig miljø er det angitt at øremidden kan overleve flere uker utenfor vertsdyret. Kan dette være en kilde til reinfeksjon? I begge besetningene som ble forsøkt sanert med Ivomec ble det ikke påvist øremidd ved prøvetaking ei uker etter endt sanering (20.02.13), men ved prøvetaking fire måneder senere. Været i februar 2014 var kaldt vintervær med minusgrader. Det kan ikke utelukkes at øremidd har overlevd utenfor vertsdyra hele saneringsperioden.

Reintroduksjon av smitte kan synes å være den vanligste årsaken til at sanerte besetninger ikke er fri for øremidd over tid. Etter en sanering skal besetningen alltid ha et opplegg for å unngå å få ny smitte inn i besetningen. Minst mulig kontakt med dyr fra andre farmer er det viktigste tiltaket. Farmer som samarbeider om livdyr og inseminering/hanndyr bør ses på som en enhet. Det vil si at status ikke er bedre enn på den dårligste farmen. Skal en besetning i et slikt samarbeid sanere for øremidd må alle gjøre det.

«Det skal bare en glipp i rutinene til før hele saneringa er forgjeves.»

Inseminør som inseminerer i både besetninger som har øremidd og som er sanert må bruke egne klær, skotøy og smittefarlig utstyr i de sanerte besetningene. Dyr som kjøpes inn må isoleres og saneres.

Det skal bare en glipp i rutinene til før hele saneringa er forgjeves. Derfor er dette arbeidet nødt til å bygge på gode og strenge rutiner.

Katter og til en viss grad hunder, er alltid en smittekilde for øremidd. En stor andel av kattepopulasjonen er bærere av øremidd. I forbindelse med sanering skal katter og hunder med kontakt mot farmpersonell også saneres. Katter i farmområdet må ikke forekomme. I 2011 fikk vi krav om tett yttergjerde rundt pelsdyrfarmer. Hvis dette også er katte- og revetett er det en viktig del av smittebeskyttelsen.

Medisinering av pelsdyr er i stor grad overlatt til dyreeierne. Dette gjelder både behandling av syke dyr og sanering av f.eks. øremidd. Uansett er den veterinæren som skriver ut medisin ansvarlig for at denne brukes riktig. Hva som er riktig bruk er forskrivende veterinær sitt ansvar å sette seg inn i. I framtida blir det enda viktigere å forvalte medisinen på en fornuftig måte. Veterinæren bør alltid både ha lagt medisineringsopplegget og en fornuftig plan for oppfølging. Når det gjelder sanering er smittebeskyttelsen av farmen avgjørende. Plan for dette er veterinæren sitt ansvar.

Til gris er dosen Sebacil® som brukes til sanering av hudskabb 10 ml/25 kg. Dette legges som ei stripe langs ryggen fra skalle til halerot. Tilsvarende dose per kilo levende vekt til rev skulle derfor vært 4 ml eller 2 ml ren Sebacil® pr øre. Dette vil si at full dose til 10 kg rev er 4 ml fordelt på to ører. Er dette den riktige dosen? Skal vi la være å fortynne sebacilen? Det kan gjøres uten vesentlig fare for reven.

Til slutt vil vi takke dyreeierne som har bidratt til gjennomføring av forsøkene og all prøvetaking. ■

Minkpioneren i Lensvik

Magne Landrø er en av våre minkpionerer med en solid posisjon i det trønderske pelsdyroppdrettermiljøet. Han har vært en av grunnleggerne til Lensviks posisjon som et av de ledende produksjonsområdene for mink i den store minkperioden på 1950 – og 60 – tallet.

Ola Aa Eldøy

Vi møtte Magne Landrø på alderssenteret i Lensvika der han nylig har flyttet inn i leilighet. Alderen, 91 år gammel, begynner å merkes også for en gammel kjempe som Magne, med noe sviktende kropp og hørsel. Men hodet er fremdeles klart og Lensvikas pelsdyrhistorie har han fremdeles full oversikt over.

Starten

Magne vokste opp på garden Landrø, der bror hans senere overtok farsgarden, og Magne bygde pelsdyrgarden på dennes grunn.

Men før det hadde han fulgt utviklinga i næringa gjennom oppveksten. Far hans var medeier i en andelsfarm, der Magne stadig var med som guttunge. Det var rundt 20 sølvrevtisper i dette andelslaget, og det var bygd på «gamlemåten» med dyretrøer (innhegning) til hver tispe på 12 x 12 meter pluss hus med avlskasse. Hannetrøene var 9 x 9 meter.

Ole Ysland og Magne Landrø - to oppdrettergenerasjoner i Lensvika.

De hadde jevnt over gode avlsresultat i andelslaget, med normalt rundt fire valper pr. tispe. Kampen mot innvollssnyltere var det evige problemet når dyra gikk på marka, og da de begynte med medisinering (kapsling) opplevde de at mye innvollsorm som kom ut. Magne mener derfor at det var et stort framskritt, ikke minst for dyrevelferden, da sølvreven kom opp fra marka og kunne gå på netting.

Fødestue

I 1940, ved krigsutbruddet i april, kom Magne Landrø til Huitfeldts pelsdyrgard i Klæbu ved Trondheim. Dette var en av de største sølvrevgardene i Trøndelag, og her hadde en lagt opp til spesielle opplegg når det gjaldt tispene som skulle valpe.

I den såkalte fødestua på garden ble de drektige tispene tatt inn når de var på rundt 50. døgnet. Der ble de massert for å slippe vannet og så plassert i en boks på 1 kvadratmeter der valpinga foregikk. Etter hvert som tispa valpa, ble valpene tatt fra henne og lagt tilbake igjen når valpinga var gjort unna. Så var det omgang med melkesuging hver fjerde time. For å unngå stolme ble det gjennomført massasje.

Dette holdt de på med i avlssesongen i flere år, så fødestua hos Huitfeldt var snart viden kjent. Magnes oppfatning av hele opplegget var at det ikke ga særlig gode resultat, og at tispa i stor grad klarte hele situasjonen rundt valpinga best uten for mye innblanding og uro fra røkterne. De siste åra av krigen var Magne tilbake i Lensvika og var røkter for reven i andelslaget.

Minkstarten

Magne Landrø hadde en tid røkterjobb hos Heglum i Trondheim. Det var her han fikk sin introduksjon og opplæring som minkrøkter. Han mener avlen på mink har ført til en fantastisk forandring i løpet av disse generasjonene fra 1940-tallet til nå. Minken da var vanskelig å håndtere, irritabel og med mye skriking. Dagens mink er rolig og tillitsfull og ser ut til å trives godt i sitt miljø. Paring av mink den første tidsperioden var vanskelig. I dag er forholdene helt forskjellige, der håndteringa går greit.

Magne starta i 1946 med 20 tisper som han kjøpte hos Heglum.

På toppen

Pelsdyrgarden ble utvida etter hvert og omfatta på toppen av produksjonen seks hus på 50 meter hver, med rundt 300 tisper som avlsdyr. Han solgte mange livdyr. En god kvalitetsmessig produksjon, med riksdiplomer på svartmink og ellers atskillige premier fra lokale minkutstillinger, ga sjølsagt en «drive» når det gjaldt livdyrsalget. Pristopper på auksjonene ga heller ingen ulempe for dette.

Et år måtte han rykke inn annonse i avisa om at han var utsolgt for livdyr for å få stoppet henvendelsene om kjøp. Det var særlig svartmink og pastell som var hans spesialitet.

Drifta

Magne Landrø har alltid sverga til å flytte minken ut en og en når kulla ble skilt. Han unngikk da naturlig nok slåssing og pelsbitt. Han fôra også to ganger pr. dag.

I starten av minkoppdrettet hans var pelsinga svært arbeidskrevende med bare manuelt arbeid. Tørkinga foregikk uten tørkevifte, og mygling i skinna var

ikke uvanlig. Sjøl minkproduksjon i liten målestokk krevde mye arbeid, og en pelsdyrgard med 300 tisper var en stor pelsdyrgard.

Auksjon 4. juledag

Livdyrauksjonen i Trondheim 4. juledag hvert år var en av de store begivenhetene i trøndersk minkoppdrett. Her ble livdyr fra diverse oppdrettere bydd fram. Magne mintes at i toppåra satte mange minstepris på 1 500 kroner for en god minkhanne. Og prisen kunne gå opp i 2 500 kroner.
Så denne dagen ga mye liv og røre i miljøet, da også noen benytta anledningen til å forlenge julefeiringa på byturen.

Lensvika

Magne Landrø var starteren og pioneren i minkmiljøet i Lensvika. Det utvikla seg relativt fort til å bli det førende minkmiljøet i Trøndelag, og hadde samme ry og status som de tilsvarende miljøene i Rogaland og på Østlandet.
På det meste var det 40 minkgarder i tettstedet rundt omkring i Lensvik. Magne, også kalt ML, hadde en naturlig status i dette miljøet. Det var et ganske vanlig utsagn at: «vi får høre med ML først». ■

Pelsinform på gårdsbesøk

Søndag 28. september arrangerte Pelsinform gårdsbesøk for sine medlemmer. Både familie og ansatte deltok på turen, og for flere var dette det første møtet med en pelsdyrgård. Per og Anne Grete Blilie på Eina i Vestre Toten åpnet dørene og orienterte om pelsdyroppdrett.

Av Torkil C. Tveter

Blilie har over 400 revetisper og produserer rundt 1 200 reveskinn i året. Hoveddelen av avlsdyrene er av ulike sølvrevtyper. Anne Grete og Per holder også blårev og produserer her både blårev, shadow rev og ulike krysninger. Det var dermed et vidt fargespekter som møtte de besøkende.

Ingvild Skedsmo har i løpet av de tre siste årene etablert egen minkproduksjon i to av revehusene til Blilie. De vel 400 minktispene har gitt nærmere 2 000 valper i år, og det nærmest krydde av mink i alle fargevarianter i de mange burene. Det var nok en overraskelse for mange hvor nysgjerrig minken er, der den sto og tittet på gjestene. Det fasinerte at dyrene hadde både hengekøye, halmseng, liggehylle og aktivitetsobjekt i klatreburet sitt.

Gorm Sanson holdt innlegg for deltakerne, hvor han fokuserte på ulike argumenter til bruk i møte med skeptiske pelskunder. Blant argumentene

God stemning i pelsdyrgården under besøket av Pelsinform.

var at 50 000 tonn med fiskeavskjær og slakteavfall hvert år blir til pelsdyrfôr i Norge. Kun 5 prosent av det som krever destruksjon er igjen i form av skrotter, mens de resterende 95 prosent (av 50 000 tonn) er blitt til verdifull gjødsel.

Det eksporteres rundt 500 000 tonn avfall fra næringsindustrien årlig, og en betydelig del blir til pelsdyrfôr i Danmark og Finland. Uten denne avsetningsmuligheten ville næringsmiddelindustrien blitt belastet med en stor destruksjonskostnad og maten vår blitt dyrere. Innlegget til Sanson fenget og deltakerne reiste nok hjem med flere kort på hånden i møte med krevende kunder.

Møtet med pelsdyrnæringen ble en positiv opplevelse for bransjefolkene, og det er av stor verdi at de får komme ut i en veldreven gård å se med egne øyne at bøndene tar svært godt vare på dyrene sine.

Butikkene blir jevnlig konfrontert med kunder som er skeptiske til pelsdyrhold, og gårdsbesøket styrket nok pelshandlernes argumenter for å forsvare både hold av pelsdyr og bruk av pels. ■

ANNONSE

ALT TIL MINKFARMEN

Gode priser på

- Bur og kasser til mink
- Meihotech Sypistoler og syringer
- Frostsikkert vann rev og mink
- Fôrmaskiner nye og brukte
- Alt i pelseutstyr til mink
- Kjøper brukte gode fôrsiloer 2 000 – 2 500 kg

Einar Johan Sirevåg
4364 Sirevåg
Mob 909 65 201
Mail ej-si@online.no

Norges Pelsdyralslag • Oslo Skinnauksjoner AS • Pelsdyrtrygdelaget

Leder:

Bertran Trane Skadsem
4354 Voll
Tlf.: 51 42 00 48
Mobil: 91 31 55 30

Administrerende direktør:

Knut Berg
Mobil: 91 32 34 36
E-post: berg@norpels.no

Sentralbordet er åpent 09.00 -15.00.

Tlf.: 47 80 72 00

Styret i Norges Pelsdyralslag

Leder Bertran Trane Skadsem
Tlf.: 91 31 55 30

Nestleder Henning Dalbakk
Tlf.: 90 58 68 15

Medlem Trond Sørum
Tlf.: 97 12 68 89

Medlem Bjørnar Berg
Tlf.: 92 80 93 63

Medlem
Monica Sommerschild Friheim
Tlf.: 48 14 49 69

Norges Pelsdyralslag

Arild Martinsen, HR-sjef
Tlf.: 99 01 85 16
E-post: martinsen@norpels.no

Hans Åge Kulbotten, seksjonssjef
Tlf.: 97 06 48 65
E-post: kulbotten@norpels.no

Knut Smedsrud, økonomisjef
Tlf.: 95 36 89 52
E-post: smedsrud@norpels.no

Torkil C. Tveter, markedssjef
Tlf.: 92 22 30 80
E-post: tveter@norpels.no

Guri Wormdahl, informasjonssjef
Tlf.: 93 43 42 00
E-post: wormdahl@norpels.no

Steinar Davidsen, rådgiver
Tlf.: 41 42 44 46
E-post: davidsen@norpels.no

Kai-Rune Johannessen, seniorrådgiver
Tlf.: 90 79 19 74
E-post: k.r.johannessen@norpels.no

Sven Gil Westersjø, rådgiver, driftsøkonomi
Tlf.: 92 86 24 10
E-post: westersjoe@norpels.no

Hege G. Tønnesen, rådgiver, dyrevelferd
Tlf.: 95 45 13 40
E-post: Toennesen@norpels.no

Celine Kongsli Heimberg, veterinær
Tlf.: 99 37 55 69
E-post: heimberg@norpels.no

Helen Kristiansen, SAMPO
Tlf.: 92 61 81 55
E-post: sampo@norpels.no

Anne Marit Gislingrud, laboratorieleder
Tlf.: 95 36 85 73
E-post: lab@norpels.no

Regionlagene/Regionledere 2013

Fjordane Pelsdyralslag
Håkon Lundestad, Fjellbygda, 6823 Sandane
Mobil: 481 31 321
E-post: maria.lundestad@enivest.net

Fjellregionen Pelsdyralslag
Knut Haugland, Nysetra, 7340 Oppdal
Mobil: 918 93 200
E-post: hauglandk@hotmail.com

Nordland og Troms Pelsdyralslag
Harald J. Pedersen, 8890 Leirfjord
Mobil: 928 24 387
E-post: bergli-p@online.no

Rogaland og Hordaland Pelsdyralslag
Lodve Haaland, Tjessheimvn. 43, 4332 Figgjo
Mobil: 408 69 075
E-post: lohaa@online.no

Sør Pelsdyralslag
Knut Ruggesæter, Høyjordvn. 16, 3158 Andebu
Mobil: 90 19 05 27
E-post: k-rugge@online.no

Trøndelag Pelsdyralslag
Odd Einar Friheim, 7520 Hegra
Mobil: 913 16 942
E-post: oddeinar@friheim.com

Valdres I Hallingdal Pelsdyralslag
Sigbjørn Kirkebøen, 3560 Hemsedal
Mobil: 907 39 228
E-post: sigkirke@online.no

Østlandske Pelsdyralslag
Per Blilie, 2843 Eina
Mobil: 928 52 383
E-post: perblilie.eina@gmail.com

Returadresse: Postboks 175 Økern, 0509 Oslo

KLIMANØYTRAL DISTRIBUSJON B

NORGE P. P.

posten

Alle skal ha kompetansekurs

Alle pelsdyrbønder skal ha gjennomført et artsspesifikt kompetansekurs innen dyrevelferd for å kunne drive selvstendig. Kurset er delt inn i kompetanse om dyrevelferd og om avliving.

28. og 29. oktober holdt NPA begge kursene. Fem oppdrettere gjennomførte kurs i dyrevelferd i Oslo og kurs i avliving dagen etter i pelsdyrgården på Ås.

Noen av deltagerne tok avlivingskurset i Rogaland. For å sikre at utenlandsk arbeidshjelp tilfredsstiller norske forskrifter og regler ble avlivingskurset i Rogaland også avholdt på engelsk.

18. november ble det avholdt en tilsvarende kurs for engelsktalende i Trøndelag.

Kursene er omfattende og er absolutt nødvendige å gjennomføre for å være oppdatert både på dyrevelferdsaspekter, lover og regler samt praktiske tiltak som sikrer godt arbeid og velferden til dyrene.

Kursene avholdes årlig. Tid og sted blir annonsert på våre medlemssider. Vi ber om at nye produsenter og ny arbeidshjelp melder inn til NPA så raskt som mulig, slik at tid og sted kan planlegges for neste års kurs. ■

KRJ